

Краљ Милан Србију покушао да прода Аустрији

- среда, 27 јул 2016 12:36
- Иван Миландинов

УВЕК када мислимо да је неки крупан историјски догађај, било трагичан, било тријумфалан, проузроковала и потпуно обликовала воља једне или неколико особа, грешимо, ма колико нам изгледало да је то тако. Још од херојских античких времена појединац и његова воља су у смислу детерминатора историје били и остали у истом часу и све и ништа.

Друштво је одавно, а посебно у захуктала два последња века, постало чудовишно сложен и осетљив систем, а уз то је задржало ону још за првобитну политичку заједницу карактеристичну рањивост и осетљивост нарушавања токова сопственог живљења чак и актом неког појединца. Склони смо и да заборављамо да постоји низ околности и процеса који усмеравају токове догађања у друштву и који утичу на животе појединца бар онолико колико и акти моћних појединца на те токове.

Један од таквих случајева сигурно је и вредновање улоге краља Милана Обреновића у једном догађају када је, почетком јуна 1885. године (по новом календару), понудио Србију и престо Бечу на располагање, а заузврат тражио да добије велико грофовско имање за себе и свог сина Александра (Историја српског народа, група аутора, СКЗ, шеста књига).

ПРЕДИСТОРИЈА овог чина досеже до одлуке Берлинског конгреса 1878. године којом је Кнежевина Србија добила независност и проширење на Врањски, Нишки, Пиротски и Топлички округ. Благодан став Русије у стварању санстефанске Бугарске, на штету српских територија, кнеза све више окреће према Аустроугарској и он шаље прву делегацију да поведе преговоре са аустроугарским двором. На челу делегације се налазио Јован Ристић. Вођа либерала обавезао се да у име Србије са Аустроугарском закључи трговачки уговор и који је подразумевао и изградњу железничке пруге. Железничка конвенција је потписана 28. марта 1880. године.

Кнез Милан, иако дубоко увређен држањем Русије према Србији, ипак одлази 1881. године у званичну посету руском цару Александру III Романову. У Петрограду је примљен доста хладно. Руси су још једном потврдили своје ставове са Берлинског конгреса. По повратку из Петрограда, кнез Милан свраћа у Беч и договара почетак преговора о трајном политичком савезу са Аустроугарском.

Тај документ је била чувена Тајна конвенција, коју је у Београду потписао Чедомиљ Мијатовић 16. јуна 1881. Тајна конвенција је подразумевала узајамну и пријатељску политику Србије и Аустроугарске, којом се Србија обавезала да на својој територији неће дозвољавати било какав политички рад против Аустроугарске монархије и ширење идеја о уједињењу свих Јужних Словена у јединствену државу. Заузврат, Беч је обећао да ће подржати проглашавање Србије за краљевину код других сила. После овог споразума, прва мера је уследила од председника министарског савета Михаила Пироћанца који је кнезу Милану поднео оставку своје владе, која није прихваћена.

ОДМАХ по проглашењу Милана Обреновића за краља Србије, почео се нагло мењати политички живот у земљи. Народ је почео да буде незадовољан владавином новопеченог краља. Бојећи се народног незадовољства, а и због набавке нових пушака, краљ Милан се позвао на право да оснује стајаћу војску и наредио да се покупи оружје од народа и стави у магацине. Радикали су се жестоко супротставили овој одлуци. Сељаци Тимочке Крајине, по наговору Радикалне странке, одбили су да предају оружје. У околини Зајечара и Књажевца 1883. избила је Тимочка буна коју су краљ Милан и војска угушили.

У међувремену, краљева политика према Софији почиње све више да се заострава. Долази до првих озбиљнијих чарки са Бугарском која је на својој територији прихватила неуhapшене учеснике Тимочке буне предвођене Николом Пашићем.

ПОСЛЕ Тимочке буне краљ Милан поред политичких, доживљава и неколико озбиљних породичних потреса. Све чешћи су сукоби с краљицом Наталијом. Свађе су биле свакодневне и непрестане. До бурних размирица долазило је због краљичиног све отворенијег русофилства, затим и око васпитавања престолонаследника Александра. Постоји и неколико писама у којима је предмет расправе краљева аустрофилска политика и краљичино русофилство. На све ово требало би додати и краљеве љубавне авантуре.

Милана хвата паника после сигнала из Петрограда, да иза брака Петра Карђорђевића, са најстаријом ћерком књаза Николе Петровића – Зорком, директно стоји руски двор, да су руски агенти били умешани у Тимочку буну и да тимочки побуњеници, који су пребегли у Бугарску добијају новац од Славјанског добротворног комитета у Петрограду.

Панично стање српског краља појачано је после сусрета царева Немачке, Русије и Аустроугарске, негде у Пољској, септембра 1884. Он је очигледно добио погрешне информације да је на том царском самиту дошло до договора о деоби Балкана између Русије и Аустроугарске. Ако се свему овоме додају Миланове редовне новчане невоље, онда донекле постаје јасно његово дубоко убеђење да му ове невоље могу решити само Аустријанци.

И тако се наш краљ, растрзан свим овим проблемима, почетком јуна 1885. године обрео код аустроугарског посланика у Београду Кевенхилера с поверљивим предлогом да се постојећи тајни уговор између Србије и Беча прошири за још пет тачака у којима он нуди српску круну Хабзурговцима.

ПОСЛАНИКУ Кевенхилеру, када је видео Миланов предлог, одмах је било јасно да га његова влада неће озбиљно схватити и покушао да напише нову ублажену верзију овог предлога. Он је понуду српског краља доживео „као чин нервно оболелог човека и препоручивао је да му ваља давати нешто за стишавање нерава“.

Међутим, тадашњи аустроугарски министар иностраних дела, граф Калноки, није хтео да разговара ни о прерађеном тексту свог посланика из Београда. Он није видео у краљу Милану нервно болесног човека, него „неизлечивог распикућу, који је, због велике новчане оскудице у коју је запао, готов да своја владалачка права, па с њима и своју земљу, прода за добре паре Аустрији.“ (Слободан Јовановић).

ПОСЛЕДЊИ ИНАТ И ПРКОС

СЛОБОДАН Јовановић, у књизи „Влада Милана Обреновића“, о овом историјски важном догађају пише:

– Нацрт краља Милана сведочи о његовој великој заморености и обесхрабрености. То је акт једнога владоца који се спрема на оставку, то су његове последње, такорећи посмртне жеље. Оне се свде на двоје. **Прво, краљ жели да своме сину, био он на престолу или не био, обезбеди ранг и приходе једнога принца. За мајорат који ће Аустрија дати његовом сину, он је готов да јој уступи целу Србију.** Краљ Милан је био нежан отац, он се много бринуо шта ће бити са његовим сином, ако династија Обреновића буде оборена, уколико му је положај династије изгледао критичнији, утолико је и његова брига за сина постајала узнемиренија и неиздржљивија. **Друго, краљ жели да се његова аустрофилска политика продужи и после његова силаска с престола.** Своја владалачка права кадар је да прегори, али не и своју аустрофилску политику – писао је Јовановић.

Према Јовановићевим списима, **у Милановом нацрту предвиђа се да после њега долази на српски престо онај кога хоће аустријски цар, или долази његов син претходно одгајен у Терезиануму за доброг аустрофила.**

– Аустрофилски режим, дакле, надживљује краља Милана: то је последњи инат и пркос краља Милана према српском народу, који није хтео да разуме и одобри његову аустрофилску политику – забележио је Слободан Јовановић.

Извор: Новости